

ועדת אלאוף

הזכות
לקיום
בכבוד

במשך שנים רבות נמנעת ממשלת ישראל מן ההכרח לערוך חשיבה כוללת ואסטרטגית בנוגע לאופני המאבק בעוני – בניגוד בולט לנעשה בעולם, ותוך הפקרה של הציבור החי בעוני בישראל. למעשה, מדיניותן החברתית-כלכלית של ממשלות ישראל בשלושת העשורים האחרונים

מתבטאת בנסיגה דרמטית של המדינה מאחריותה למימוש הזכויות החברתיות של אזרחיה ושל תושביה. מדיניות זו הביאה להתפוררות רשת המגן החברתית ולהעמקה משמעותית של העוני והפערים בישראל.

בישראל של תחילת המאה ה-21, כ-20% מהמשפחות וכשליש מהילדים מוגדרים כעניים,¹⁸⁰ ובקרב ערבים וחרדים עומדים שיעורי העוני על 50% ומעלה ממשקי הבית.¹⁸¹ שיעור העוני בישראל הוא כמעט כפול מהמוצע במדינות המפותחות (OECD), והגבוה ביותר מבין מדינות אלה.¹⁸² מדאיגה במיוחד מגמת העלייה בשיעורי העוני בקרב משפחות שבהן אחד או שניים מבני הזוג עובדים.¹⁸³ סכומי קצבאות הקיום בישראל, ובראשן קצבת הבטחת ההכנסה וקצבת הילדים, שרירותיים לחלוטין. הם אינם מתבססים על תחשיב של הסכום המספיק לקיום בסיסי של אדם יחיד או של משפחה, ואין שום התאמה בינם לבין סטנדרט כלשהו של קיום בכבוד.¹⁸⁴

על רקע זה, מינויה של הוועדה למלחמה בעוני ("ועדת אלאוף")¹⁸⁵ בשלהי 2013 הייתה בשורה משמחת. אולם למרות הכוונות הטובות של חברי הוועדה, ההמלצות שפרסמה ביוני 2014 היו מאכזבות.¹⁸⁶ הוועדה אמנם מנסה להתמודד עם שיעורי העוני הקשים באמצעים שונים: בין היתר היא ממליצה להגדיל את גובה קצבת הבטחת ההכנסה לחלק ממקבליה ואת גובה קצבת הזקנה; להגדיל את תקציבי המחלקות לשירותים חברתיים; להרחיב את מעגל הזכאים לסייע בשכר דירה ולהגדיל את סכום הסיוע; להגדיל את היצע הדיור הציבורי; להקים עוד מעונות יום ומרכזים לגיל הרך; להרחיב את רשימת הזכאים לפטור מהשתתפות עצמית על תרופות ועל שירותים רפואיים; להרחיב את טיפולי השיניים לבני נוער ולזקנים; והמלצות חשובות נוספות. אך המלצותיה של הוועדה אינן כוללות דרישות לשינוי מדיניות מבניים עמוקים, כמו: בלימת הייבוש התקציבי וההפרטה של שירותים חברתיים; תיקון מדיניות המיסוי הרגרסיבית; פיתוח משמעותי של משרות בשכר הוגן במשק; צמצום היקף ההעסקה העקיפה, היוצרת שכבה רחבה של עובדים עניים – במשק בכלל ובשירות הציבורי בפרט; ובלimit המגמה של הפיכת זכויות בסיסיות כמו דיור, בריאות וחינוך למוצרי צריכה שיש לרכוש בכסף פרטי.¹⁸⁷

חמור מכך, קיים חשש כבד שגם המלצותיה הצנועות יחסית של ועדת אלאוף לא ייושמו. נכון לסוף נובמבר, כחמישה חודשים לאחר שפורסמו המלצות הוועדה, הממשלה עדיין לא קיימה דיון

¹⁸⁰ מירי אנדבלד ואח', 'ממדי העוני והפערים החברתיים – דוח שנתי 2012' ("דוח העוני"), המוסד לביטוח לאומי, דצמבר 2013. ראו גם: 'ישראל 2014: אחד מכל 5 תלמידים, נאלץ לצאת לעבוד', הודעה באתר הכנסת, 8.6.2014.

¹⁸¹ דן בן דוד, 'תמונת מצב המדינה 2014', מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, בעמ' 36 (נתוני 2011).

¹⁸² OECD, 2014, 'Society at a Glance 2014 – OECD Social Indicators, Highlights: ISRAEL', OECD, 17.12.2013. ליאור דטל והילה ויסברג, 'דו"ח העוני: מספר העובדים העניים זינק פי 2 בתוך עשור', TheMarker, 17.12.2013.

¹⁸⁴ להרחבה: משכית בנדל, "אין דבר כזה": על הסטנדרט הישראלי לקיום בסיסי (בכבוד) וקצבת הבטחת הכנסה, האגודה לזכויות האזרח, אוקטובר 2013. ¹⁸⁵ אתר הוועדה: <http://www.milhamabaoni.org>.

¹⁸⁶ 'המלצות ועדת אלאוף', ה"ש 142 לעיל. ראו גם דוחות ועדות המשנה: bit.ly/ZnaXjo. להרחבה ראו: 'ועדת אלאוף החמיצה הזדמנות להביא לשינוי מדיניות בסיסי ועמוק', הודעה באתר האגודה לזכויות האזרח, 23.6.2014.

¹⁸⁷ תהליכים אלו תוארו בהרחבה ב: טלי ניר, 'בין מימוש לייבוש: שיטות ממשלות ישראל לצמצום השירותים החברתיים', האגודה לזכויות האזרח, אפריל 2012 (להלן: "בין מימוש לייבוש").

בהמלצות וממילא לא אימצה אותן. ועדת אלאוף הדגישה כי יישום המלצותיה מותנה בכך "שתיבנה ותוקצה מסגרת תקציבית יציבה ומובטחת לפחות לחמש השנים הראשונות של התכנית",¹⁸⁸ אך שר האוצר סירב להתייחס באופן קונקרטי לצורך בתקציבים לצמצום העוני, ורק הבטיח כי המלצות הוועדה ייושמו באופן מדורג, מבלי להתחייב לסכומים וללוח זמנים.¹⁸⁹ בתחילת אוקטובר הודיע משרד הרווחה כי בשנת 2015 ייושמו חלק מההמלצות, ובהן: הגדלת קצבת השלמת הכנסה לכ-190 אלף קשישים החיים בעוני; מענק עבודה למשפחות חד הוריות; הקמת מרכזים למיצוי זכויות; מימון הכשרה מקצועית לעובדים עניים; הגדלת תקציב האחזקה לדירות בדירור הציבורי; הקמת מרכזים לגיל הרך; והגדלת תקציב שעות ההוראה לבתי הספר היסודיים וחיטובת הביניים באשכולות 1-4.¹⁹⁰ ככל הנראה לא ייושמו יתר ההמלצות, ובהן הגדלת היצע הדירות בדירור הציבורי והגדלת תקציבי המחלקות לשירותים חברתיים.

ניתוק שירותים חיוניים – חשמל ומים

חשמל

"הזכות למים והזכות לחשמל בלעדיהם החיים בימינו קשים ביותר עד בלתי אפשריים, צריכות להיות כלולות בזכויות היסוד החברתיות וכחלק מזכותו של האדם לחיות בכבוד כמצוות חוק היסוד כבוד האדם וחירותו.

לא ניתן לומר כי היום, חיים ללא חשמל הם חיים בכבוד, ומכל מקום ככל שמדובר בחברה במדינת ישראל".¹⁹¹

חשמל הוא מצרך בסיסי הנדרש לשם קיום אנושי בכבוד, ובמקרים של מצב רפואי קשה או מזג אויר קיצוני הוא אף תנאי לחיים. בשנה האחרונה קבע בית משפט השלום בחיפה כי במדינה מודרנית כיום החשמל הוא זכות יסוד, וכי חיים ללא אספקת חשמל פוגעים בזכותו של האדם לכבוד.¹⁹² המשפט הבינלאומי קובע כי אספקת שירותי חשמל היא תנאי למימוש הזכות לבריאות והזכות לחיים.¹⁹³ על כן ראוי להבטיח שכל אדם, בלא תלות במצבו הכלכלי, יהא זכאי לאספקה של חשמל שתספיק לצרכיו הבסיסיים.

כיום, היבטים שונים הנוגעים לניתוק או להגבלה של אספקת חשמל בשל חוב אינם מוסדרים כראוי. חברת החשמל מנתקת ומגבילה אספקת חשמל לחייבים תוך שהיא מפעילה שיקול דעת עצמאי באופן בלתי מספק, על בסיס הנחיות פנימיות שאינן מפורסמות לציבור.¹⁹⁴ זאת, במקום לגבות את החובות באמצעות פנייה להליכים מידתיים יותר – מערכת בתי המשפט וההוצאה לפועל.

מבחינה משפטית, לחברת החשמל מוקנית בחוק¹⁹⁵ סמכות לנתק מאספקת החשמל צרכנים שצברו חוב. החוק מחייב את רשות משק החשמל (הגוף המפקח על חברת החשמל) להתקין אמות מידה להגבלת אספקת החשמל, ואת שר התשתיות – להתקין תקנות לביצוע החוק. אולם

¹⁸⁸ המלצות ועדת אלאוף, ה"ש 142 לעיל, בעמ' 13.

¹⁸⁹ עומרי אפרים, ["תקציב חברתי? להתייחס יותר ברצינות למלחמה בעוני"](#), ynet, 29.9.2014;

תגובת הפורום למלחמה בעוני באתר שומרי משפט – רבנים למען זכויות האדם:

<http://rhr.org.il/heb/2014/09/18106>.

¹⁹⁰ יישום דו"ח ועדת אלאוף ייצא לדרך בשנת 2015, אתר משרד הרווחה, 6.10.2014; מיקי פלד,

["באוצר מצאו מיליארד שקל ליישום דו"ח אלאוף"](#), כלכליסט, 7.10.14. אולם ראו גם: מיקי פלד, [המדינה](#)

[מגדילה ומקצצת בו זמנית את הסיוע הכספי למשפחות עניות](#), כלכליסט, 11.11.2014.

¹⁹¹ ת"א (חי') 19120-03-14 יליזרוב נ' חברת החשמל לישראל בע"מ (החלטה מיום 13.7.2014) (להלן:

"ענין יליזרוב").

¹⁹² ענין יליזרוב, ה"ש 191 לעיל; ת"א 13054-11-13 אבו גבל נ' חברת החשמל לישראל בע"מ (החלטה

מיום 5.2.2014). בשני התיקים יוצגו התובעים על ידי האגף לסיוע משפטי מחוז חיפה.

¹⁹³ להרחבה ראו פניית הקליניקות המשפטיות באוניברסיטת תל אביב והאגודה לזכויות האזרח לשר התשתיות

ולרשות החשמל, 29.7.2014, bit.ly/1pzF7eS (להלן: "פניית האגודה והקליניקות").

¹⁹⁴ להרחבה ראו פניית האגודה והקליניקות, ה"ש 193 לעיל.

¹⁹⁵ חוק משק החשמל תשנ"ז-1996, סעיף 17(ד) וסעיף 63.

אמות המידה שקבעה רשות החשמל והתקנות שהתקין שר התשתיות בעניין הפסקה או הגבלה של אספקת החשמל לחייבים¹⁹⁶ אינן מספקות: הן טכניות, מתייחסות ללוח הזמנים ולפרוצדורת ההתראה לפני ניתוק, ומתעלמות מהיבטים מהותיים שיש להם השפעה על זכויות החייבים, כגון אופן הפעלת שיקול הדעת בהחלטה על הגבלה או על ניתוק, אופן הטיפול במקרים חריגים, וסייגים להגבלה או לניתוק החשמל.

כהשלמה להסדרה הלא מספקת שבתקנות ובאמות המידה גיבשה חברת החשמל נוהל, הכולל הנחיות בדבר שיקול הדעת שיש להפעיל טרם ניתוק החשמל לצרכנים מסוימים, כגון מי שמשתמש ב"מכשיר מציל חיים" או ניצולי שואה.¹⁹⁷ אולם הנוהל, שנחשף בעקבות פנייה של האגודה לזכויות האזרח לפי חוק חופש המידע,¹⁹⁸ הוא חלקי ולאקונוי, וההגדרות בו עמומות וכלליות. יתרה מזאת, אין לחברת החשמל כל מנגנון של שיקול דעת לגבי ניתוק או צמצום אספקת חשמל לאוכלוסיות אחרות שאינן מנויות מפורשות בנהל, כדוגמת קשישים, משפחות עם ילדים או אנשים עם מוגבלויות, שעשויים להיות זקוקים לחשמל במידה רבה ובדומה לאוכלוסיות המנויות בנהל החברה.

נוסף על כך, מדובר ב**נוהל פנימי חסוי, שאינו מפורסם לציבור** – אפילו האוכלוסיות המנויות במפורש בנהל וגורמי רווחה שמטפלים באוכלוסיות אלו אינם יודעים על קיומו – ואינו נתון לבקרה פרלמנטרית או ציבורית. בהקשר זה יש לציין, שהעתק הנהל שהועבר לאגודה לזכויות האזרח הושחר, באופן שהליך הפעלת שיקול הדעת, כמו גם בעל הסמכות לעשות כן, נותרו עלומים בתואנה המופרכת של "סוד מסחרי", ובניגוד מובהק לחובת השקיפות שחלה על גוף כדוגמת חברת החשמל.¹⁹⁹

בהעדר הסדרה מהותית של ניתוקי חשמל ודרכי גביית חובות, הופך האמצעי הקיצוני והפוגעני של ניתוק אספקת החשמל לכלי אכיפה פסול. על פי עמדתה הרשמית של חברת החשמל, ניתוק חשמל ללקוח הוא השלב האחרון באכיפת הגבייה, לאחר שבוצעו פעולות רבות כגון מתן תזכורות על החוב, פניות לחייבים, נסיונות להגעה להסדרי תשלום, פריסת חובות והתקנת מונה תשלום מראש או נתיך מוקטן (ראו תמצית תגובתה של חברת החשמל בהערת השוליים).²⁰⁰ בין היתר מצהירה החברה כי היא מבחינה בין "סרבני" תשלום קבועים ללקוחות הנתונים בקשיים כלכליים, וכי אינה מבצעת ניתוקים במזג אוויר חריג, בחגים ועוד.²⁰¹ ובכל זאת, בכל שנה עדיין מבוצעות עשרות אלפי פעולות ניתוק לצרכנים פרטיים.²⁰² מפניות שהגיעו לאגודה לזכויות

¹⁹⁶ [תקנות משק החשמל \(כללים, תנאים ומקרים להפסקת אספקת החשמל תשס"ג – 2003\)](#), סעיפים 3-7,

וספר אמות המידה, רשות החשמל, יולי 2014, bit.ly/1uWxsD8, סעיפים 21(r) ו-24(ב).

¹⁹⁷ **נוהל 05-03-07 אכיפת הגבייה – הודעה לפני/על ניתוק חשמל.**

¹⁹⁸ בקשת האגודה לזכויות האזרח, 16.12.2013, תשובת חברת החשמל, 3.4.2014, בקשת הבהרה מטעם האגודה, 15.5.2014.

¹⁹⁹ בתגובת חברת החשמל לטיטות דוח זה נטען כי "לבקשת האגודה, חברת החשמל [...] העבירה לידיה נהלים המתייחסים לאכיפת הגבייה [...] חברת החשמל השחירה פרטים ספציפים מעטים בנהלים העוסקים במדרג הסמכויות והסכומים, וזאת בהתאם לזכותה על פי הדין ומחויבותה להגן על האפשרות לפעול באופן אפקטיבי לאכיפת הגבייה." תגובת חברת החשמל לטיטות הדוח מתאריך 13.11.2014 מופיעה במלואה באתר האגודה לזכויות האזרח, bit.ly/12741Z7 (להלן: "תגובת חברת החשמל לטיטות הדוח").

²⁰⁰ **בתגובת חברת החשמל לטיטות הדוח**, ה"ש 199 לעיל, טוענת החברה, בתמצית, כי: חברת החשמל עושה ככל שביכולתה בכדי לספק שירות מיטבי לכלל תושבי המדינה ובכלל זה ללקוחות הנמנים על אוכלוסיות נזקקות; סמכותה של החברה לבצע ניתוק בגין חובות מעוגנת בחוק ובפסיקה; החברה פועלת ברגישות ומשתמשת בניתוק החשמל כאמצעי אחרון; על פי החוק, חברת החשמל אינה רשאית לקבוע כי לקוחות נזקקים יקבלו פטור מלא מתשלום בגין צריכת חשמל או לספק חשמל מבלי לגבות תמורה עבורו, וכן אינה רשאית לשנות או להרחיב את הקבוצות הזכאיות לתעריף חברתי מוזל – שינויים כאלה יכולים להתבצע רק באמצעות חקיקה.

²⁰¹ בני גל, הדו"ח השנתי של נציב תלונות הציבור לשנת 2012, חברת החשמל לישראל בע"מ, אפריל

2013, bit.ly/1z3HtCW, בעמ' 20.

²⁰² **בתגובת חברת החשמל לטיטות הדוח**, ה"ש 199 לעיל, נכתב: "עוד יצויין כי לחברת החשמל כ-2.6 מיליון לקוחות להם נערכים כ-16 מיליון חשבונות בשנה, ולמרות זאת במהלך 12 החודשים האחרונים בוצעו כ-

האזרח עולה כי מקרים אלה כוללים גם ניתוק של אספקת החשמל מבתיהם של אנשים המצויים בעוני או במצב רפואי המחייב כי יהיו מחוברים לחשמל.

חשוב להדגיש כי יכולתה של חברת החשמל לשנות את המצב מוגבלת, שכן אין לה סמכות לקבוע שלקוחות נזקקים יקבלו פטור מלא מתשלום בגין צריכת החשמל, או להוסיף על קבוצות האוכלוסייה שנקבעו בחוק כזכאים לתעריף מופחת; שינויים כאלה יכולים להיעשות רק באמצעות חקיקה. מכיוון שחשמל הוא מצרך חיוני וזכות יסוד, לעמדתנו **על המחוקק ועל רשות החשמל לאסור על חברת החשמל לבצע פעולות ניתוק כאמצעי לגביית חובות**, ולכל הפחות לתקן את אמות המידה המסדירות את הניתוקים. בחודשים האחרונים, בעקבות פניית האגודה לזכויות האזרח, החלה רשות החשמל תהליך של ניסוח אמות מידה חדשות בנוגע להגבלה או לניתוק של אספקת החשמל בשל חוב. זוהי כוונה מבורכת, ויש לקוות כי הרשות תשכיל לכונן מנגנון מוסדר, מידתי ושקוף, המעניק הגנות מספקות לזכויות הצרכנים גם כאשר הם בעלי חוב.

מים

תהליך דומה להסדרה של צמצום או ניתוק אספקת מים לחייבים היה אמור להסתיים במהלך השנה החולפת, אולם נכון לאמצע נובמבר עדיין לא אישרה ועדת הכלכלה של הכנסת את הכללים בנושא. האגודה לזכויות האזרח מנהלת בשנים האחרונות מגעים עם רשות המים, בדרישה שהכללים שייקבעו יאסרו לחלוטין על תאגידי המים לנתק את אספקת המים לחייבים, ויחייבו אותם לפנות לאמצעי גבייה חלופיים כמו הליכים משפטיים והליכי הוצאה לפועל. בבג"ץ תלויה ועומדת עתירה שהגישה האגודה בנושא זה בינואר 2013.²⁰³

במסגרת המהלך להתקנת הכללים לניתוק או לצמצום אספקת המים פרסמה רשות המים בשנים האחרונות כמה טיוטות ותיקנה שוב ושוב את הניסוחים, בין היתר בעקבות הערות של האגודה לזכויות האזרח.²⁰⁴ הנוסח האחרון של טיוטת הכללים שהוגש לאישור ועדת הכלכלה של הכנסת לפני כשנה כלל הצעה לאסור ניתוק מים לאוכלוסיות מסוימות, ובהן מקבלי ומקבלות קצבאות שונות, ניצולי שואה ועוד; אולם חברי ועדת הכלכלה סירבו לאשר את הכללים ודרשו מרשות המים להחיל כלל גורף שיאסור על ניתוק אספקת המים לחייבים.²⁰⁵ בהמשך לדיונים שנערכו בין יו"ר הוועדה, חבר הכנסת אבישי ברוורמן, ורשות המים, הודיעה הרשות בדיון האחרון בוועדה בנובמבר 2014 כי **תאגידי המים לא יוכלו עוד להחליט על ניתוק צרכנים ביתיים מאספקת המים**. במקום זאת, רשות המים תקים ועדה מיעצת למנהל רשות המים, שתכלול מומחים

60,000 פעולות ניתוק בלבד, שהם פחות מ-0.4% ממספר החשבונות בשנה". על פי חישובנו מדובר בכ-2% מהצרכנים.

לפי נתונים נוספים שנמסרו לאגודה לזכויות האזרח מחברת החשמל במייל ביום 19.11.2014, מתוך כ-2.3 מיליון צרכניים ביתיים, כ-270,000 נמצאים בחוב וניתן לשיטת חברת החשמל לנתקם. מתוכם, במהלך 12 החודשים האחרונים נותקו כ-54,000, שהם על פי חישובנו כ-2.3% מכלל הצרכנים הביתיים וכ-20% מהחייבים.

²⁰³ עתירת האגודה לזכויות האזרח לבג"ץ הוגשה בינואר 2013 יחד עם ארבע משפחות שנותקו מאספקת מים בשל חובות כספיים, שלא היה באפשרותן לשלם. העתירה הוגשה בדרישה להורות לתאגידי המים להפסיק את ניתוקי המים לבתים, עד לקביעת כללים בנושא. בג"ץ 671/13 מזרחי נ' הרשות הממשלתית למים ולביוב, לכתבי בית הדין: <http://www.acri.org.il/he/?p=25643>. ביולי 2013 הגיש האגף לסיוע משפטי במשרד המשפטים עתירה לבג"ץ בשמם של עשרה עותרים, בבקשה להורות לרשות המים ולתאגידי המים להימנע מלנתק את אספקת המים לצרכנים מעוטי יכולת שידם אינה משגת לשלם את חשבון המים. בעתירה נטען, בין היתר, כי תאגידי המים אינם מוסמכים לנתק ממים כאמצעי להפעלת לחץ על צרכנים לתשלום חובותיהם, לא כל שכן צרכנים מעוטי יכולת. כתב העתירה באתר האגף לסיוע משפטי: bit.ly/1tAma7I (להלן: "עתירת הסיוע המשפטי"). העתירות תלויות ועומדות.

²⁰⁴ כללי תאגידי מים וביוב (הפסקה או צמצום מתן שירותי מים וביוב), התשע"ד-2013. הערות האגודה לזכויות האזרח לטיטות הכללים: <http://www.acri.org.il/he/29174>.

²⁰⁵ יו"ר ועדת הכלכלה ח"כ ברוורמן החליט לדחות את הדיון בכללי המים שתוכנן למחר: "לא קיבלתי תשובות לדרישתי לבטל את ניתוקי המים", הודעה באתר הכנסת, 24.3.2014.

מתחום הרווחה ויועצים משפטיים, והיא תחליט אם לאשר פניות מתאגידי מים שביקשו לנתק צרכן.²⁰⁶

פרטי ההצעה טרם נוסחו ופורסמו, אולם אנו תקווה כי לאור העובדה שהזכות למים היא זכות יסוד שבלעדיה אי אפשר לקיים חיים, ההכרזה בוועדה תעוגן במהרה בחקיקה. יש לקוות כי הוועדה שתוקם ברשות המים אכן תורכב מאנשי מקצוע בלתי תלויים, כולל מומחים בתחום הרווחה, ושייקבעו קריטריונים שקופים והוגנים להחלטותיה. כמו כן יש חשיבות ממעלה ראשונה לכך שסדרי עבודתה של הוועדה יכללו את כל ההגנות הנדרשות על החייבים, כגון זכות טיעון, זכות ערעור וכיוצא באלה, ושהוועדה תוכל להקל על החייבים באמצעות הסדרי פריסת חובות, הקטנת ריביות וכדומה. יש לציין, כי בפועל, עד שיקבעו בחקיקה הכללים החדשים, ממשיכים תאגידי המים לנתק מדי חודש אלפי משפחות שאין ביכולתן לעמוד במחירי המים הגבוהים.

עוד יש לציין כי מלבד ניתוקי המים והתעריפים הגבוהים, נמשכות מגוון **תקלות ובעיות בהתנהלות תאגידי המים**. אזרחים שצוברים חובות לתאגידי המים נאלצים להתמודד עם פקידי התאגידים, שמגלים לא פעם אטימות ונוהגים באופן משפיל. לחייבים רבים מוצעים הסדרי תשלומים קשיחים, שאינם הולמים את הכנסות המשפחה, ושהם לא יכולים לעמוד בהם. הריביות על עיכוב בתשלום חובות מים גבוהות ביותר, ומנפחות את החוב באופן חסר פרופורציה.²⁰⁷

---

²⁰⁶ יו"ר ועדת הכלכלה ח"כ ברוורמן: אחרי שנה של דיונים – מתחילת 2015 נשים סוף לניתוקי המים בישראל, הודעה באתר הכנסת, 17.11.2014; דנה ויילר-פולק, [תאגידי המים לא יוכלו לנתק האספקה לחייבים](#), וואלה, 17.11.2014.

²⁰⁷ לדוגמאות ראו: עלוה קולן וקרן תמיר, [הזכות למים בישראל: עדויות של אנשים החיים בעוני](#), האגודה לזכויות האזרח, דצמבר 2013, [ועתירת הסיוע המשפטי](#), ה"ש 203 לעיל.